

C.H.P BÜYÜK

KURULTAYININ TETKİKİNE
SUNULAN PROGRAM
TASLAĞI.

ANKARA
9-5-1935

METHAL

Cumuriyet Halk Partisinin programına temel olan ana fikirler, inkılabımızın başlangıcından bugüne kadarki filiyat ve tatbikatta aşıkârdır.

Bundan başka bu fikirlerin başlıcaları Partinin 1927 senesinde Büyük kongrece de kabul olunan nizamname-sinin umumî esaslarında ve aynı kongrece tasvip edilen Umumi Reisliğin beyannamesinde ve 1931 Büyük Millet Meclisi intihabı münasebetile neşredilen beyannamede tesbît olunmuştur.

Yalnız birkaç sene için değil, istikbale de şamil olan tasavvurlarımızın ana hatları burada toplu bir halde yazılmıştır. Partiye esas olan bütün bu prensipler (Kamâlizm) yoludur.

BİRİNCİ KISIM

Esaslar: 1) Vatan, 2) Millet, 3) Devletin esas teşkilâtı, 4) Âmmî hukuku.

1 — Vatan; Türk milletinin eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerinde mevcudiyetlerini muhafaza eden eserlerle yaşadığı bugünkü siyasi sınırlarımız içindeki kudsî yurtdur.

Vatan hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küldür.

2 — Millet; dil, kültür ve mefkûre birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği siyasi ve içtimai bir bütündür.

3 — Devletin esas teşkilâtı:

Türkiye; milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçı bir cumuriyettir.

Türk milletinin idare şekli vâdetti kuva esasına müstenittir. Hakimiyet birdir. Kayıtsız, şartsız millettir. Büyük Millet Meclisi millet namına hakimiyet hakkını kullanır. Teşri selâhiyeti ve icra kuvveti Türkiye Büyük Millet Meclisinde toplanır. Meclis teşri salâhiyetini bizzat kullanır. İcra salâhiyetini kendi arasından seçeceği Cumur Reisi ile onun tayin edeceği İcra Vekilleri heyetine bırakır. *Türkiyede mahkemeler müstakildir.*

Devlet teşekküllerinin en muvafığı bu olduğuna Partî kanidir.

4 — Âmmе hukuku :

A) Yurddaşların ferdî ve içtimâî hürriyet, müsavât, masuniyet ve mülkiyet haklarını mahfuz bulundurmak Partimizce ehemmiyetli esaslardandır. Bu hakların sınırı devlet varlığı otorite sınırı içindedir. Ferdin ve hükmi şahsiyetlerin faaliyeti umumî menfaatlere aykırı olmayacaktır. Kanunlar bu asla göre yapılacaktır.

B) Parti yurddaşlara hak ve vazife vermede kadın erkek ayırmaz.

C) Mebus seçim kanunu yenilenecektir. Yurdumuzun umumî şartlarına göre vatandaş, yakından tanıdığı ve emniyet ettiği insanları ikinci müntehip olarak seçmekte serbest bırakmağı ve mebus seçimini bu yol ile yapmağı demokrasinin hakiki icablarına daha uygun buluruz.

İKİNCİ KISIM

CUMURİYET HALK PARTİSİNİN ANA
VASIFLARI

5 — Cumhuriyet Halk Partisi; A) Cumhuriyetçi, B) Milliyetçi, C) Halkçı, Ç) Devletçi, D) Lâik, E) İnkılâbçıdır.

A) Parti cumuriyetin, millî hakimiyet mefkûresini en iyi ve en emin surette temsil ve tatbik eder devlet şekli olduğuna kanıdır. Parti, bu sarsılmaz kanaatle cumuriyeti tehlikeye karşı her vasıta ile müdafaa eder.

B) Parti, terakki ve inkişaf yolunda ve beynelmîlî temas ve münasebetlerde bütün muasır milletlere muvazi ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber Türk içtimâî heyetinin ikinci maddede izah olunan mânada hususî seciyelerini ve başlı başına müstakîl hüviyetini mahfuz tutmayı esas sayar.

C) İrade ve hakimiyetin kaynağı millettir. Bu irade ve hakimiyetin, devletin vatandaş ve vatandaşın devlete karşılıklı vazifelerinin hakkile ifasını tanzim yolunda kullanılması Partice büyük esastır. Kanunlar önünde mut-

lak bir mü-avaz kabul eden ve hiç bir ferde, hiç bir aileye, hiç bir sınıfa, hiç bir cemaate imtiyaz tanımayan ferdleri baktan ve halkçı olarak kabul ederiz.

Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan mürekkep değil ve fakat ferdi ve içtimai haya için iş bölümü itibarile muhtelif mesai erbabına ayrılmış bir camia telâkki etmek esas prensiplerimizdendir. Çiğçiler, küçük sanayi erbabı ve esnaf, amele ve işçi, serbest meslek erbabı, sanayi erbabı ve tüccar, Türk camiasını teşkil eden başlıca çalışma zümreleridir. Bunların her birinin çalışması, diğerinin ve umumî camianın hayat ve saadeti için zaruridir.

Partimizin bu prensiple istihdaf ettiği gaye sınıf mücadelesi yerine içtimai intizam ve tesanüd temin etmek ve birbirini nakzetmiyecek surette menfaatlerde ahenk tesis eylemektir. Menfaatler, kabiliyet ve çalışma derecesile mütenasip olur.

Ç) Hususî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdştirmek için milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde bilhassa iktisadi sahada devleti filen alâkadar etmek mühim esaslarımızdandır.

İktisat işlerinde devletin alâkası filen yapıcılık olduğu kadar hususî teşebbüsleri teşvik ve yapılanları tanzim ve mürakabe de etmektir.

Devletin hangi iktisadî işleri filen yapacağının takdiri milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icabına bağlıdır. Eger devletin bu icap yolundan filen yapmağa karar verdiği iş hususî bir teşebbüs elinde bulunuyorsa bunun alınması her defasında bir kanun yapmaya bağlıdır. Bu kanunda hususî teşebbüsün bu yüzden uğrayacağı zararın devlet tarafından tazmini şekli gösterilecektir. Zarar takdirinde istikbale alt muhtemel kâr düşünülmez.

D) Parti, devlet idaresinde bütün kanunların, nizamların ve usullerin, ilim ve fenlerin muasır medeniyete temin ettiği esas ve şekillere ve dünya ihtiyaçlarına göre yapılmasını ve tatbik edilmesini prensip kabul etmiştir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan parti, din fikirlerini

devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı milletimizin muasır terakkide başlıca muvaffakiyet âmili görür.

E) Parti, devlet idaresinde tedbir bulmak için tedrici ve tekâmülü prensiple kendini bağlı tutmaz. Parti, milletimizin bir çok fedakârlıklarla yaptığı inkılâplardan doğan ve inkişaf eden prensiplere sadık kalmayı ve onları müdafaa etmeyi esas tutar.

ÜÇÜNCÜ KISIM

İKTİSAT

Ziraat ve Sanayi, Madenler ve Ormanlar, Ticaret, Nafia İşleri

6 -- İktisatta hareketli sermaye mühimdir. Normal sermayenin yegâne menbaı millî sâ-y ve tasarruftur. Bunun için çalışmayı artırmak, fert ve aile hayatında ve umumiyetle devlet idaresinde mahallî ve millî idarelerde tasarruf fikrini kökleştirmek Partimizin başlıca prensibidir.

7 -- Kredi meseleleriyle ihtiyacın talep ettiği ehemmiyette işğal olunacaktır. Kredilerde faiz, iskonto ucuzluğu ve kolaylık temini başlıca emelimizdir.

A) Parti, yurtda kredi emniyetine büyük ehemmiyet verir. Bunun, borç veren müesseselerde doğru ve sağlam teminatı birinci derecede göz önünde tutulmakla yerine getirileceğine ve ancak bu yoldan kredi ile iş görmek hevesinin hakikî iş adamlarına inhisar etmesi mümkün olacağına kanidir.

B) Küçük çiftçilerin mevsimlik kredisini ziraat kredi kooperatifleriyle temin etmek, çiftlik sahiplerinin yıllık

kredi ihtiyaçlarını ipotek karşılığı yerine getirmek doğrudur.

C) Mahsul, hayvan ve çift alet ve makineleri karşılığı kredi temini usulleştirilecektir.

D) Yıllık çiftçi kredilerinde ödeme gününün ele geçecek mahsulünün alıcı tazyiki olmaksızın satılması mümkün olacak zamanaan sonraya bırakılması temin edilecektir.

E) Madenciler, sanayi, küçük sanatlar erbabı, esnaf, küçük tacir, balıkçı ve süngercilerin kredi ihtiyaçları temin edilecektir.

F) Sanayiciler ve deniz mahsulleri için makine ve alet karşılığı kredi temini usulleştirilecektir.

G) Yurddaşları ev sahibi yapmayı mühim prensip sayan Partimiz, esasî dar olan emlâk kredisi sermayesini artırmaya ehemmiyet vermekle beraber şimdilik Emlâk Bankası sermayesinden yeni yapılara verilen kısmın yalnız mesken inşasına hasrını iltizam eder. Bu meskenlerden başka emlâk ve akar gibi yeni yapılar için kredi açmaz. Eski yapılmış gayri menkuller üzerine yeni emlâk, akar yapmaya tahsis edilmemek şartile kredi açılır. Bu sursetle mevcut sermayenin maksada hizmeti şumullenmiş olur. Öte taraftan daha ucuz ve uzun vadeli bir kredi fonsiye tipinin kurulup yaşatılmasını mümkün olduğu kadar çabuk tahakkuk ettirilmesi lâzım gelen bir iş sayarız.

8 — Tefecilikle mücadele Partimizin prensiplerindendir.

9 — Sigorta işi ile ehemmiyeti derecesinde meşgul olacağız.

10 — Partimiz kooperatifçiliği ana prensiplerden sa-

yar. Kredi kooperatiflerle toprak mahsullerinin hakiki değerinden müstahsilleri faydalandırarak satış kooperatiflerini kurmayı ve artırmayı mühim görürüz. Türkiye Ziraat Bankası ziraat kooperatiflerin ana bankasıdır.

11 — Ziraat Bankasını çiftçi ve köylü ekonomisine daha ziyade verimli bir hale getirmek ve kanun yolundan mürakabesini temin edici şekilde sahiplendirmek gayemizdir.

12 — Tediye muvazenemizi tanzim etmek ve bu yönden dış alış verişimizi denkli halde tutmak gerekli işimizdir.

Dış alış veriş ve ticaret uzlaşmalarımızda prensibimiz mahsulümüzü alanın mahsulünü almaktır.

13 — Küçük ve büyük sanayi, iptidai madde müstahsillerinin menfaatlerine daha uygun himayeye nail olacaklardır.

14 — Her iktisadi teşebbüs umumi menfaate olduğu kadar millî ve bütün çalışmanın ahengine de uygun olacaktır. İş veren ile işçinin çalışma birliğinde de bu ahenk esastır.

İş kanunu ile işçilerin ve iş verenlerin karşılıklı münasebetleri tanzim olunacaktır. İş ihtilâfları uzlaşma yolu ile ve bu mümkün olmazsa devletin kuracağı telif vasıtalarının hakemliği ile hallolunur. Grev ve lukavt yasak olacaktır.

Milliyetçi türk işçilerinin hayat ve haklariyle bu esaslar içinde alâkalanırız. Çıkarılacak iş kanunlarımız bu esaslara uygun olacaktır.

15 — Yurdun sanayileşmesi için devletin ve hususi teşebbüslerin kuracakları müesseseler bir ana programa uygun olacaktır. Devlet plânları yurdu kısa zaman içinde millî bir sanayi manzumesi haline getirecek gibi birbirini kovalayacaktır.

Sanayi müstahsilleri ile müsteblikleri arasında menfaat çatışmasına mahal vermemek için devlet fiyat kontrolünü tanzim edecektir. Devlet fabrikaları için ayrıca mali ve teknik kontrol yapılacaktır.

Sermayesinin ekseriyeti veya tamamı devlete ait olan sınıî müesseselerin mali kontrolleri ticarî olan mahiyetleri icabına uygun düşecek yolda tanzim edilecektir. Rasyonel çalışmaya ehemmiyet vereceğiz.

Müsteblik halk aleyhine fiyat birliği yapacak tröst ve kartellere izin yoktur. Rasyonalizasyon maksadile yapılanlar müstesnadır.

16 — Memleketin inkişafında bütün ticaret faaliyetleri mühimdir. Normal çalışan ve tekniğe istinat eden sermaye sahipleri teşvik ve himaye olunacaktır.

17 — İhracatı mühim millî işlerden ve haricî ticaretin tanzimini ana ekonomik vazifelerden sayarız. Ticaret erbabının bu yoldaki faaliyetini semereli kılacağız. Millî mahsulât ve mamulâtımızın revaçlarını teshil, şöhretlerini muhafaza ve ihraçlarını temin ve istandardizasyon tedbirleriyle yakından alâkadar olacağız. Dış ticaretimizi her gün artan bir dikkatle piyasaların çeşitlerine ve icaplarına uygun ahenkli bir ihraç politikası yolunda çalıştırmak devlet yardımlarıyla kuvvetlendirmek isteriz. Onların bu çalışmada muvaffak olmak için muhtaç oldukları malûmatı verecek teşekküllerimiz olacaktır.

18 — Dış ticaret transitlerinden devleti faydalandıracak serbest mıntaka yapmayı iyi bir iş sayarız.

19 -- Milli ekonomi icaplarına uygunlaştırmak üzere liman, rıhtım, iskele ve hammaliye tarifeleri üstünde dikkatle durulacaktır.

20 — Balıkçılığa ve süngerciliğe ehemmiyet vereceğiz. Balıkçılık sanayiinin inkişafı, hem müstahsil esnafın hem de halkın faydalarına uygun olmayan balıkthane tipinin düzeltilmesi lâzımdır.

21 — Konserveciligi teşvik edeceğiz.

22 — Turizmi, Türk yurdunu tanıtip sevdirci ve Türk ekonomisini faydalandırıcı bir mevzu sayarız.

23 -- İktisadi maksatlara vefa edecek büyük su işi idealimizdir. Küçük su işlerimizi başarmak ilk hedeflerimizdendir.

24 — Kara, deniz, hava nakliyeciliğinin tanzim ve inkişafına çalışacağız. Devlet deniz işletmesini, geniş bir programla yürüteceğiz. Bu arada şilepçiliğe de ehemmiyet veririz.

25 — İktisadi mülâhazalarımızda her hangi vekâlet ve makamlara taalluk eden bütün devlet işlerinin milli iktisat noktai nazarından mutlak kârlı ve faydalı olması kaidesini umumiyetle esas tutarız. Eskiden kalmış kanunların ve usullerin zamanla bu noktadan ıslahına ehemmiyet veriyoruz.

Partimiz, çalışmada iktisat işlerine bu ehemmiyeti vermekle beraber iktisadı, her biri ayrı ehemmiyette bulunan devlet işlerinde bir kolu tanır.

26 — Nafia işlerimiz, her şubesinde ameli ve verimli bir tatbik programına tevfikân takip olunacaktır. Bu işlerden büyük feyiz ve kuvvet vasıtası olan demiryolu inşaatına devam edeceğiz.

Limanlar inşaatına münasip zamanlarda başlamak lüzumu göz önünde tutulacaktır.

Vilâyet şoseleri üzerinde çalışmakla beraber memleketi bağlayan eyi ve fenni köprülere ve şose şebekesine kavuşmak için ameli bir program tatbik olunacaktır.

27 — Toprak mahsullerimizin miktar ve kıymet itibarile başında gelen buğdayın fiyatını değerinden aşağı düşürmemek, gerek yetiştirici, gerek müstehlikin aleyhine olabilecek değişiklikleri önlemek için alınan tedbirleri daha genişletmek ve esaslandırmak gözönünde tuttumuz mevzulardan biridir.

Bunun için girişilen silo ve ambarlar yapma ve kurma işine devam edeceğiz. Bu işler içinde yurt müdafaası ve umulmadık kuraklık yardımlarına yetişmek için buğday istoku bulundurmak vazifedir.

28 — Toprak mahsul ve meyvelerimizi ihracata elverişli tiplere ircaa ve dahili sanayie lüzumlu miktar ve vasıfta iptidai maddeler yetiştirilmesine çok ehemmiyet veririz. Bunun için tohum ıslahı, fidanlık ve aşı işleriyle sıkı bir surette uğraşırız.

29 — Ziraat sanayinin ilerlemesi baş işlerimizdendir.

30 — Müstahsıl emeklerini korumak için hayvan ve nebatların hastalık ve düşmanlarıyla uğraşacağız.

31 — Toprakaltı servetlerimizi, su kuvvetlerimizi ve ormanlarımızı istismar etmek ve kıymetlendirmek çalışmalarımızda bilhassa yer alacaktır. Bütün memleketi kaplayacak elektrifikasyon teşebbüsünü Türk vatanını ilerletici başlıca mevzulardan sayarız. Bu nevi servetlerimizin hakiki kıymetlerini ve derecelerini tayin ve tesbit için araştırmalara devam edeceğiz. Bu teşebbüslere ana olacak malî müessese kurmak hedefimizdir. Bu işler Partinin devletçilik vasfının başlıca tatbik mevzularıdır.

32 — Hayvancılığın teşvikine, ıslahına, çoğaltılmasına ve hayvan mahsulü sanayiinin ilerlemesine çalışılacaktır.

33 — Her Türk çiftçisini kâfi toprak sahibi etmek partimizin güttüğü ana gayelerden biridir. Topraksız çiftçiye toprak dağıtmak için hususî istimlâk kanunları çıkarmak lâzımdır.

34 — Yurdumuzun coğrafi vaziyeti ve milletimizin medenî varlığı ve vazifesi yurddaşların spor, sıbhat, müdafaa ve umumî iktisat bakımlarından denizciliğe ehemmiyet vermelerini ister. Parti, bütün devlet ve millet işlerinde bunun göz önünde tutulması gereğine inanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

MALİYE

35 — Partimizce devamlı ve hakiki tevazüne müstenit bütçe fikri maliyede esastır.

36 — Vergi matrahlarının mümkün olduğu kadar safi irat ve vasıtalı esaslara ırcı hedefimiz olmakla beraber vergi kanunlarımızı ameli ve tatbiki bir itina ile ve milletin tediye kabiliyetini istihfaf etmiyen bir zihniyetle tekâmül ettirmek hususundaki mesaiye devam olunacaktır.

37 — Gümrük tarifelerini ve muamelelerini milletin iktisadi menfaatlerine daha uygun şekillere koymağa çalışmak ehemmiyet verdiğimiz hususlardandır.

38 — Kaçakçılıkla savaşı Türk haznesinin hakkını ve kuvvetini koruyan mühim mevzu sayarız.

39 — İnhisar idareleri devlet haznesi için gelir vasıtası olduğu kadar çalışma mevzularındaki mahsullerimizin fiatlarını tutup koruyucu olmak vazifesile milli ekonomiye de hizmeti göz önünde tutar.

BEŞİNCİ KISIM

MİLLÎ TALİM VE TERBİYE

40 — Millî talim ve terbiyede esas düsturlarımız şunlardır :

A) Maarif siyasetimizde temel taşı, cehlin izalesidir. Maarifimizde her gün nisbeten daha fazla çocuk ve vatandaş okutacak ve yetiştirecek bir program takip olunacaktır.

B) Kuvvetli cumuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçı vatandaş yetiştirmek tahsilin her derecesi için mecburi ihtimam noktasıdır.

Türk milletine, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Türkiye devletine hürmet etmek ve ettirmek hassası bir vazife olarak telkin olunur.

C) Fikrî olduğu gibi bedenî inkişafa da ehemmiyet vermek ve bilhassa seciyeyi milli derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecelere çıkarmak büyük emeldir.

Ç) Terbiye ve tedriste takip edilen usul, bilgiyi vatandaş için maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden bir cihaz haline getirmektir.

D) Terbiye her türlü hurafeden ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, millî ve vatanperver olmalıdır.

E) Her tahsil ve terbiye müessesesinde talebenin teşebbüs kabiliyetini kırmamaya şefkat ve nüvazişle itina etmekle beraber onları hayatta kusurlu olmaktan vikaye için ciddi bir intizam ve inzibata ve samimî ahlâk telâkkisine alıştırmak, mühim olduğu kanaatindeyiz.

F) Partimiz, vatandaşların, Türkün derin tarihini bilmesine fevkalâde ehemmiyet verir. Bu bilgi Türkün kabiliyet ve kudretini, nefsine itimat hislerini ve millî varlık için zarar verecek her cereyan önünde yıkılmaz mukavemetini besleyen mukaddes bir cevherdir.

G) Türk dilinin millî, mükemmel ve mazbut bir dil haline gelmesi hakkındaki ciddi çalışmalara devam olunacaktır.

41 — Mektepler hakkında başlıca fikirlerimiz:

A) Normal ilk tahsil beş yıldır. Şehirlerde, köylerde veya köyler mıntakasında vaziyet ve ihtiyaca göre ilk mektepler, muntazam bir tatbik programı altında artırılacaktır. Köylerdeki mekteplerde sıhhat, yaşayış ve mıntakasile münasebeti olan ziraat ve sanat fikirleri verilecektir.

B) Köy çocuklarımıza kısa zamanda ameli hayatın istediği zaruri bilgiyi verebilecek üç veya dört sömes-

tirli köy mektepleri açılacaktır. Bunların tahsilin yüksek derecelerine hazırlama maksadını kovalayan ilk mekteplerden ayrı tip olarak kurulup çoğaltılması plânlanacaktır. Bu tip köy mekteplerinde tahsilin daha olgun yaşta başlaması, arasızsız devam etmesi ve devletçe askerlik borcu gibi bir sıklıkla takip edilmesi gerektir.

C) Meslek ve sanat mektepleri ile akşam sanat mektepleri memleketin ihtiyacına yetişecek derecede artırılacak ve lüzumlu kurslar açılacaktır.

D) Her vilâyet merkezinde ve orta tahsili memlekete yaymak esası gözetilerek icabeden kazalar mıntakalarında orta mektep bulundurmak lüzumuna kanîiz. Orta mekteplerden uzak muhitlerdeki vatan çocuklarının huzur ve emniyetle istifadelerini temin için talebeyi gece ücretle yatıracak teşkilât yapmağa çalışılacaktır. Bu mekteplerde mıntakalarile münasebeti olan mesleki malumat verilmesine itina olunacaktır.

E) Liselerimizi yüksek tahsile tam kabiliyetli talebe yetiştirecek surette her noktai nazardan takviye ve ikmal edeceğiz.

F) Üniversite ve yüksek mekteplerimiz kendilerinden beklenen neticeleri verebilecek mükemmeliyete getirilecektir. Üniversitelerin adedini artırmak fikrindeyiz.

42 — Az nüfuslu bir kaç köyü okutacak normal ilk mekteplerle ayrı tipteki köy mektepleri için ameli yoldan pansiyonlar kurdurulur ve korunur.

43 — Güzel sanatlara, bilhassa musikiye, inkılâbımızın yüksek tecellisile mütenasip bir surette ehemmiyet vereceğiz.

44 — Müzelerimizi zenginleştirecek kıymetteki tarihi

eserlerin toplanmasına ve bu maksatla hafriyat yapılmasına ehemmiyet verilecek ve umumiyetle eski eserlerin tasniflerine ve icabedenlerin yerlerinde iyi muhafazalarına itina olunacaktır.

45 -- Kitab, neşriyat ve kütüphane işleri Parti için mühimdir. Şehir ve köylerde kütüphaneler kurmak ve arttırmak isteriz.

46 — Maarifimiz, bugünün ve yarının isteyeceği tabii derecelerini önden gören bir tertiple, plânlanacak ve bütün tahsil kademeleri ile sanat ve meslek ihtiyaçları bu plâna göre düzenlenecektir.

47 — Klasik mektep terbiyesinin dışında yığma devamlı ve yeni Türkiyenin ileri gidiş yollarına uyar bir halk terbiyesi vermediği mühim görürüz. Bu hizmet için çalışan halkevleri teşkilâtını devlet mümkün olan vasıtalarla koruyacaktır.

48 — Parti, inkılâp müzesi kuracaktır. Bunu, halka inkılâp terbiyesini aşlamak için tesirli vasıta sayarız.

49 — Türk gençliğinin başı, onları temiz bir ahlâk, yüksek bir yurt ve inkılâp aşkı içinde toplayacak millî bir teşkilâta bağlanacaktır. Bütün Türk gençliğine neşe ve sıhhatlerini, nefse ve millete inanlarını besleyecek beden terbiyesi verilecek ve gençlik, inkılâbı ve bütün istiklâl şartlarıyla yurdu müdafaa etmediği en üstün vazife tanıyan ve bu vazifeyi yerine getirme uğrunda her varlığın fedasına hazır tutan bir zihniyetle yetiştirilecektir.

Bu ana terbiyenin tam netice vermesi için türk gençliğinin bir yandan düşünme, karar verme ve teşebbüs alma gibi yüksek muvaffakiyet hassaları inkişaf ettirecek ve, ~~öte yandan~~ her zorlu işin başarılmada tek unsur olan sıkı disiplinin tesiri altında çalıştırılacaktır.

Türkiyede spor teşkilâtı bu esaslara göre düzenlenecek ve yürütülecektir. Yeni gençlik teşkilâtının üniversite, mektepler ve enstitüler, halkevleri, toplu işçi kullanan fabrika ve müesseselerle irtibatı ve yukarıdaki gayeler etrafında iş ve yol birlikleri tanzim edilecektir.

Yurtda beden ve inkılâp terbiyesi ile spor işlerinde yeknesaklık göz önünde tutulacaktır.

Mekteplerde, devlet müesseselerinde ve hususi müesseseler ve fabrikalarda bulunanlar arasında yaşlarına göre herkesin beden terbiyesiyle meşgul olması mecburiyet altına alınacaktır. Spor ve beden terbiyesi için lüzumu olan saha ve kurumlar meydana getirilecektir. Sahaları teminde hususi idare ve belediyeler bilhassa alâkalandırılacaktır.

50 — Parti, radyoyu milletin kültür ve politika terbiyesi için en değerli vasıtalarından sayar. Kuvvetli verici istasyonlar kuracağız. Alıcı makinelerin kolay ve ucuz tedarikini temin edeceğiz. Yurtda sinemanın millete yarar olmasını iş edineceğiz.

51 — Milli opera ve tiyatro mühim işlerimiz arasındadır.

ALTINCI KISIM

İÇTİMAÎ HAYAT ve UMUMÎ SİHHAT

52 — Türk içtimai hayatında ailenin mahfuziyeti esastır.

53 — Nufusumuzun artırılması ve müstakbel neslin sağlam ve gürbüz olarak yetiştirilmesi her zaman dikkat ve takip edilecek işlerimizdendir.

54 — Şehir ve kasabalarımızla köylerimizin sıhhi şartlarını ve içilecek sularını fennî usullere göre ıslâh etmek, köy evlerimizi düzeltmek ve köylülerimizin sağlık bilgilerini yükseltmek için muayyen programlarla çalışacağız.

55 — Partinin çocuk hayatı ve annelerinin sıhhati ile derin alâkası vardır. Bunun için çalışmalara aşağıdaki ana çizgiler üstünde devam edeceğiz :

A) Doğum evlerini artırmak, devlet hastahanelerinde ayrıca doğum servisleri açmak, parasız doğum yardımı temin etmek ve çocuk bakımını öğretmek için her telkin vasıtasından istifade ile beraber fennî ebe ve ziyaretçi hemşireleri artırmak.

B) Şehir ve kasabalarda süt damlaları, süt çocukları muayene ve müşavere evlerini, kreşleri, öksüz ve yetim yurtlarını çoğaltmak.

C) Amele mıntakalarında işçi anneleri ve çocuklarını korumak.

56 — Kimsesiz çocuklar, yardıma muhtaç ihtiyarlar ve malûller milletin vesayet ve himayesi altındadır.

57 — İşçilerin ve ailelerinin sağlık ve içtimai bakımdan ihtiyaçlarının teminine uğraşacağız. Bilbassa hayatını çalışarak kazanma vaziyetinde bulunan kadınlar için iş mıntakalarında kreşler açmağa devam edeceğiz.

58 — Sıhhat işleri Partimizce hususi bir ehemmiyeti haizdir. Bu husustaki mesai umumî ihtiyaçla mütenasip ve devamlı bir surette tevsi olunacaktır.

59 — Sıtma, verem, firengi, trahom gibi bulaşık hastalıklarla savaşa devam edeceğiz.

YEDİNCİ KISIM

DAHİLÎ, ADLÎ, HARİCÎ SİYASET; MEMURLAR, SERBEST MESLEK ERBABI

60 — Bütün inkılâp neticelerini, vatandaşların tam emniyetini ve millî nizam ve inzibatı dahilî ve adlî teşkilât ve kanunlarile koruyan ve hiç bir hadise veya tesir önünde sarsılmayan bir hükûmet otoritesi kurmak ve işletmek işlerimizin temelidir.

61 — Nüfus artırma prensibimizin tatbiki işleri arasında yurt dışından gelecek Türklere mümkün olan her yardımı ve kolaylığı göstereceğiz.

62 — Adliyede mahkemelerin teşkili kanununu, halkın ihtiyacına ve memleketin menfaatine en uygun gelecek surette tedvin ve ikmâl edeceğiz.

Teminatı ihtiva eden basit, ameli ve seri muhakeme usullerini genişleteceğiz.

İcra ve tebliğ işlerinde matlûp neticeleri seri ve kolay olarak temin edecek tedbirler alacağız.

Mevkurları, mahpusları ayırmaya ve hapishaneleri birer ıslah yeri haline getirmeğe çalışacağız.

63 — Yurtda sulh ve cihanda sulh, başlıca prensiplerimizdir.

64 — Milletin yüksek menfaatini daima göz önünde tutarak bütün dikkat ve ehemmiyetleriyle vazifelerine hayatlarını hasreden memurlar, her türlü huzur ve refaha lâyıktırlar.

65 — Türkiyede cins ve sınıf fikirlerini koruma ve yayma, sınıf mücadelesi maksatları ile cemiyet kurulmasıdır. Devlet, hususi idare ve belediyelerle devlete bağlı müesseselerden hizmet karşılığı aylık ve ücret alanlar bulundukları vazifenin sıfat ve hüviyeti ile cemiyet kuramazlar.

66 — Talebe cemiyetleri adını taşıyan kurumlar hiç bir suretle siyasetle iştigal edemezler ve hiç bir suretle bulundukları mektebin, fakülte ve enstitünün idaresine karşı herhangi bir faaliyette bulunamazlar.

67 — Türk işçilerini ve esnafımızı milletin ana varlığı içinde, o varlık için kuvvet ve fayda verici yolda ve Parti programında çizilen zihniyetle teşkilâtlandırmayı iş edineceğiz.

68 — Beynelmilelci maksatlarla cemiyet yapılmayacağı gibi kökü yurt dışında olan cemiyetler kurmak yasak olacaktır. Milletler arasında beraberlik yapmakta devletin fayda göreceği maksatlarla cemiyet kurmak veya kurulu olanlarının şubelerini açmak için İcra Vekilleri Heyetinin kararı lazımdır.

69 — Memur olmayan serbest meslek erhabının millî türk mevcudiyeti için lüzumlu ve faydalı olan hizmetleri, Partinin takdir gözü önünde tutulur. Kabiliyetleri ve hizmetleri karşılığını görmeleri için faaliyetleri sahasını açık ve emin bulundurmak vazifelerimizdendir.

SEKİZİNCİ KISIM

VATAN MÜDAFAASI

70 — Vatan müdafaası millî vazifelerin en mukaddesidir. Parti, askerliğin umum vatandaşlara istisnasız tatbiki esasını kabul etmiştir. Türk ordusu her türlü siyasi mülahaza ve tesirlerin üstündedir. Ordunun, kendisine verilen yüksek vazifeyi her an muvaffakiyetle ifa edebilecek kudreti haiz ve asrın tekemmüllerine uygun vasıtalarla mücehhez olmasına ehemmiyet veririz.

71 — Devletin yüksek bünyesinin sarsılmaz temeli olan ve millî mefkûreyi, millî varlığı ve inkılâbı kollayan ve koruyan Cumhuriyet ordusunun ve onun fedakâr ve kıymetli mensuplarının daima hürmet ve şeref mevkiinde tutulmasına sureti mabsusada itina ederiz.
